

AJER
AKADEMIC JOURNAL OF
EDUCATIONAL RESEARCH

ISSUE 4

**AKADEMIC JOURNAL
OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL**

April 2025

WWW.AJERUZ.COM

International Scientific Journal
AKADEMIC JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
April 2025

Tashkent 2025

**ZAMONAVIY O'QITUVCHINING SHAXSIY KOMPETENSIYASINI
SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI.**

Qilichev Shohruh Sherali o'g'li
Chirchiq Davlat Pedagogika
Unversiteti Gumanitar fanlar
fakulteti tarix yo'nalishi 2-bosqich talabasi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy o'qituvchining shaxsiy kompetensiyasi, uni shakllantirish jarayonida uchraydigan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilingan. O'qituvchining shaxsiy kompetensiyasi nafaqat kasbiy bilim va ko'nikmalar bilan, balki uning kommunikativ, psixologik va axloqiy tayyorgarligi bilan ham belgilanadi. Tadqiqotda zamonaviy ta'lim talablariga javob bera oladigan raqobatbardosh o'qituvchini tayyorlashda individual yondashuv, uzluksiz o'qitish va o'z-o'zini rivojlantirish omillariga alohida e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: Zamonaviy o'qituvchi, shaxsiy kompetensiya, pedagogik mahorat, raqobatbardoshlik, innovatsion ta'lim, uzluksiz ta'lim, kommunikativ ko'nikmalar, kasbiy rivojlanish, ta'lim sifati.

Kirish: O'zbekiston Respublikasi Prezidentning 2019 yil 8 oktyabrdagi Farmoni bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi"ga ko'ra mamlakatdagi oliy ta'lim bilan qamrov darajasini oshirish, xalqaro standartlar asosida yuqori malakali, kreativ va tizimli fikrlaydigan, mustaqil qaror qabul qila oladigan kadrlar tayyorlash, ularning intellektual qobiliyatlarini namoyon etishi va ma'naviy barkamol shaxs sifatida shakllanishi uchun zarur shart-sharoit yaratish belgilangan. Respublikada ta'lim tizimini mustahkamlash, uni zamon talablari bilan uyg'unlashtirishga katta ahamiyat berilmoqda. Bunda mutaxassis kadrlarni tayyorlash, ta'lim va tarbiya berish tizimi islohatlar talablari bilan chambarchas bog'langan bo'lishi muhim ahamiyat kasb etadi. Zamon talablariga javob bera oladigan mutaxassis kadrlarni tayyorlash, Davlat talablari asosida ta'lim va uning barcha tarkibiy tuzilmalarini takomillashtirib borish oldimizda turgan dolzarb masalalardan biridir. [1. 6-bet]

O'qituvchi kasbiy kompetensiyasini shakllantirishda chet el va mahalliy olimlarning mavzu sohasidagi ilmiy-nazariy qarashlari, g'oyalari va ilgari surilgan asosli fikrlari muhimdir. Mazkur mavzu ilmiy-pedagogik tadqiq etilishidan oldin atamalarning mazmun va mohiyatiga ko'ra, mualliflik yondashuvi bo'lishini talab qiladi. Jumladan, "kompetensiya" va "kompetentlik" tushunchasi keng qamrovli ma'noga ega bo'lib, uning mazmun va mohiyati turli soha olimlari tarafidan turlicha talqin qilinadi. Zamonaviy ta'limni modernizatsiya qilish bo'yicha olib borilayotgan ishlar munosabati bilan "kompetensiya" va "kompetentlik" so'zlari yangi tusga kirdi. Ushbu tushunchalarning mazmun-mohiyatini aniq ifodalashda N.A. Muslimov, A.V. Xutorskoy, I.A. Zimnyaya, John Raven, Robert White, Richard Boyatzis, Lothar Reetz va boshqa olimlar katta hissa

qo'shganlar. Turli xil izohli lug'at va ilmiy adabiyotlarda "kompetensiya" va "kompetentlik" tushunchalari turlicha izohlanadi. "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi"da keltirilishicha: "kompetensiya" (lot. **Competo** – erishyapman, munosibman, loyiqman) demakdir. [2.2-bet]

So'ngi yillarda yurtimizning barcha sohalaridagi kabi ta'lim-tarbiya sohasini ham tubdan isloh qilishga qaratilgan chora tadbirlar amalga oshirilmoqda. Xususan O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi sohasida kompetensiyaviy yondashuvning joriy qilinishi va unga asoslangan davlat ta'lim standartlarini ishlab chiqilishishular jumlasidandir. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoevning "Yana bir muammoni hal etish o'ta muhim hisoblanadi: bu pedogoglar va professor-o'qituvchilar tarkibining professional darajasi, ularning maxsus bilimlaridir. Bu borada ta'lim olish, ma'naviy ma'rifiy kamolot masalalari va haqiqiy qadriyatlarini shakillantirish jarayonlariga faol ko'mak beradigan muhitni yaratish zarur" deb ayatgan fikrlari bugunda o'z tasdig'ini topmoqda. Bu haqida fikr yuritish uchun ta'limda kompetensaviy yondashuvni metodologik asos sifatida tanlab olindi. O'zbekiston Respublikasida ta'limning uzluksizligi, barkamol shaxsni tarbiyalashga yo'naltirilganligidan kelib chiqqan holda, umumiy o'rta, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limida o'qitiladigan umuta'lim fanlari mazmunining izchilligini ta'minlash maqsadida tayanch kompetensiyalar hamda har bir o'quv fani mazmunidan kelib chiqqanholda xususiy kompetensiyalar belgilab olindi. [3. 39-bet] Shaxsiy rivojlanishga to'sqinlik qiluvchi ijtimoiy muammolar Moliyaviy qiyinchiliklar, O'qituvchilarning yetarli daromad topmasligi, o'z malakasini oshirish uchun resurs ajrata olmasligi. Jamiyatdagi o'qituvchilik kasbining qadrsizlanishi, ko'plab jamiyatlarda o'qituvchilarning obro'si va faoliyatiga e'tibor past bo'lib qolmoqda. An'anaviy usullardan voz kechishni istamaslik. Innovatsion yondashuvlarni joriy etishdagi muammolar ta'lim muhitidagi o'zgarishlarga moslashishdagi qiyinchiliklar, raqamli platformalar va yangi pedagogik usullarni samarali joriy qilish uchun yetarli tayyorgarlik yo'qligi. Jamoaviy ish tajribasining sustligi, o'qituvchilar o'rtasida tajriba almashish va innovatsion usullarni sinab ko'rishga ishtiyoq pastligi kabilar.

Hozirgi zamon o'qituvchisi o'z mutaxassisligiga oid bilimlar bilan birga, pedagogik va psixologik bilimlarni hamda turli fan yo'nalishlari bo'yicha maxsus bilimlarga ega bo'lgan, kasbiy tayyorgarlik, yuksak axloqiy fazilatlarini egallagan, ta'lim muassasalarida faoliyat ko'rsatuvchi shaxsdir Ushbu nuqtai nazardan hozirgi kunda quyidagi burch va mas'uliyatlar o'qituvchilardan talab qilinadi. O'qituvchi, eng avvalo, mas'uliyatni xis etuvchi tarbiyachi, tajribali notik, madaniyat va ma'rifat targ'ibotchisidir. O'qituvchi tabiatan o'quvchilarni seva olishi, o'z mehrini, xis tuyg'ularini har lahzada o'quvchilar ichki dunyosi bilan bog'lay olishi, ularning ham mexriga, hurmatiga sazovor bo'lishi kerak. O'qituvchi jamiyat ijtimoiy xayotida ro'y berayotgan o'zgarishlar, olib borilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar mohiyatini

chuqur anglab yetishi va ularga xolisona baho berib, bu borada o'quvchilarga to'g'ri, asosli ma'lumotlarni doimiy bera olishi lozim. Zamonaviy o'qituvchining ilm-fan, texnika va axborot-kommunikatsion texnologiyalari yangiliklaridan va yutuklaridan xabardor bo'lib borishi talab etiladi. O'qituvchi o'z mutaxassisligi bo'yicha chuqur va puxta bilimga ega bo'lishi barcha fanlar integratsiyasini o'zlashtirib borishi, bunda o'z ustida tinimsiz ilmiy izlanishlar olib borishi. O'qituvchi pedagogika va psixologiya fanlari asoslarini puxta bilishi. O'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan xolda ta'lim-tarbiya faoliyatini tashkil etishi kerak. [4. 103-bet]

Xulosa: Zamonaviy o'qituvchining shaxsiy kompetensiyasini shakllantirish dolzarb va murakkab jarayon bo'lib, bu yo'lda pedagogik ta'lim tizimini takomillashtirish, amaliy mashg'ulotlarni kuchaytirish hamda o'qituvchilarning o'z ustida ishlash madaniyatini yuksaltirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu yo'nalishda samarali natijalarga erishish uchun tizimli yondashuv, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va pedagogik innovatsiyalarni qo'llash zarur hisoblanadi.

FOYDANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "Kasbiy Kompetensiyalarni Rivojlantirish" O'quv-uslubiy majmua Toshkent – 2024-yil.
2. Maxkambay Artikbayev. Pedagogik faoliyatni amalga oshirishda o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi. Maqolasi
3. Kamola Sobitova, O'ktam Mansurov. Zamonaviy o'qituvchini tayanch kompetensiyalarini baholash mezonlari. Maqolasi.
4. D. Nafasov, Sh. Yakubova, X. Salabatova Ijtimoiy pedagogika Toshkent-2023-yil.

AKADEMIC JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
international scientific journal
3-son

Nashr qilingan sana: 29.03.2025.
Shrift: "Times New Roman".

“ACADEMIC JOURNAL” MCHJ

Manzil: 700096, Toshkent shahri, Chilozor tumani, Bog‘iston ko‘chasi, 116/6.
www.ajeruz.com, info@ajeruz.com, +998950457172